

## **Willem van Knippenbergh (15.. – 20-2 -1633)**

### **Stamvader van de Heldense Knippenbergh familie**

**Een poging om zijn herkomst te achterhalen**

Omdat de naam Willem van Knippenbergh pas ongeveer in 1588 opduikt, kunnen we niet met zekerheid bepalen wie zijn ouders zijn.

Maar het kan haast niet anders, dan dat hij uit bastaardij afkomstig is.

Het wapen dat de Heldense familie voert, wijkt namelijk af van het officiële familiewapen dat de adellijke familie Knippenbergh voerde. Daarom wordt geprobeerd om met de gegevens die overgeleverd zijn, een aannemelijk plaatje op te bouwen.

**Hierbij wordt uitgegaan van de de namen die hij zijn zonen heeft gegeven. Zijn 4 zonen heetten resp. Joannes, Willem, Willem en Jan.**

**Dat hij in Gelre opgegroeid was, kan meegewogen hebben in zijn beslissing om zich uiteindelijk in (katholiek) Gelders gebied te vestigen .**

**Ik begin met een citaat uit 1897:**

*“Deze Limburgse familie van Knippenbergh doet ten huidigen dage (lees 1897) melding van het feit dat bij overlevering wordt verzekerd: de **Heldensche stamheer**, zou, **als officier in Oostenrijksche dienst, hier te lande zijn aangekomen en metterwoon gebleven.**”*

*(Limburg's Jaarboek 1897 blz. 5 of Helden als gemeenschap in vroeger eeuwen blz. 135)*

**Het is zeer waarschijnlijk dat volgend regest slaat op deze Willem:**

**1593** Verpfändung des Rothenbuschs (zur Leucht, Amt Rheinberg gehörig) an **Wilhelm von der Knippenburg** gegen Auslieferung eines Teiles **der bei der Eroberung Bonns** verschleppten **kurkölnischen Privilegien, die er von einem staatlichen Oberst käuflich erworben hat.**

*(Landesarchiv NRW Abteilung Rheinland AA 0007 / Kurköln II AA 0007, Nr. 2855)*

**Verovering van Bonn in 1588** betekende een einde aan de pogingen van **Gebhard Truchseß** (ex-aartsbisschop-keurvorst van Keulen) om het gebied protestants te maken.

**Oberst Martin Schenck**, die in dienst was van de **Staatsen** (= Nederlandse protestanten van Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden) had Bonn in **1587** veroverd namens de protestanten.

Hij moest Bonn in **1588** weer prijsgeven.

**Keizer Rudolf II aartshertog van Oostenrijk**, had geprobeerd om de protestanten over te halen de stad te verlaten. Toen dat niet lukte, werd de stad belegerd en uiteindelijk ontzet.

**1588 den 7. jul.**, sagt man, **weren die keiserliche gesanten gen Bon komen und mit den befelchabern begert zu sprechen, dieselben hetten sie ingelaissen und zwischn zweien porzen ire werbung angehoirt.** (*Liber Decrepitudinis door Weinsberg*)

Het keurvorstendom Keulen, (Duits: Kurfürstentum Köln of **Kurköln**) was een **keurvorstendom van het Heilige Roomse Rijk**. Dat verklaart de **rechtstreekse bemoeienis van keizer Rudolf II**.

Nevengebieden van het keurvorstendom waren het vest Recklinghausen en het hertogdom Westfalen.

In dit verhaal wordt er van uit gegaan dat de **katholieke Heldense stamvader Willem uit Gelre kwam**. Onderstaand feit verklaart mogelijk dat hij als woonplaats Helden koos.

Op **26 juli 1581** werd het **Plakkaat van Verlatinghe** ondertekend, waarin een aantal provinciën van de Habsburgse Nederlanden Filips II afzetten als hun heerser. **Het kan worden gezien als de**

**onafhankelijkheidsverklaring van de Nederlanden ofwel de Staatsen. Dit waren voornamelijk de protestanten.**

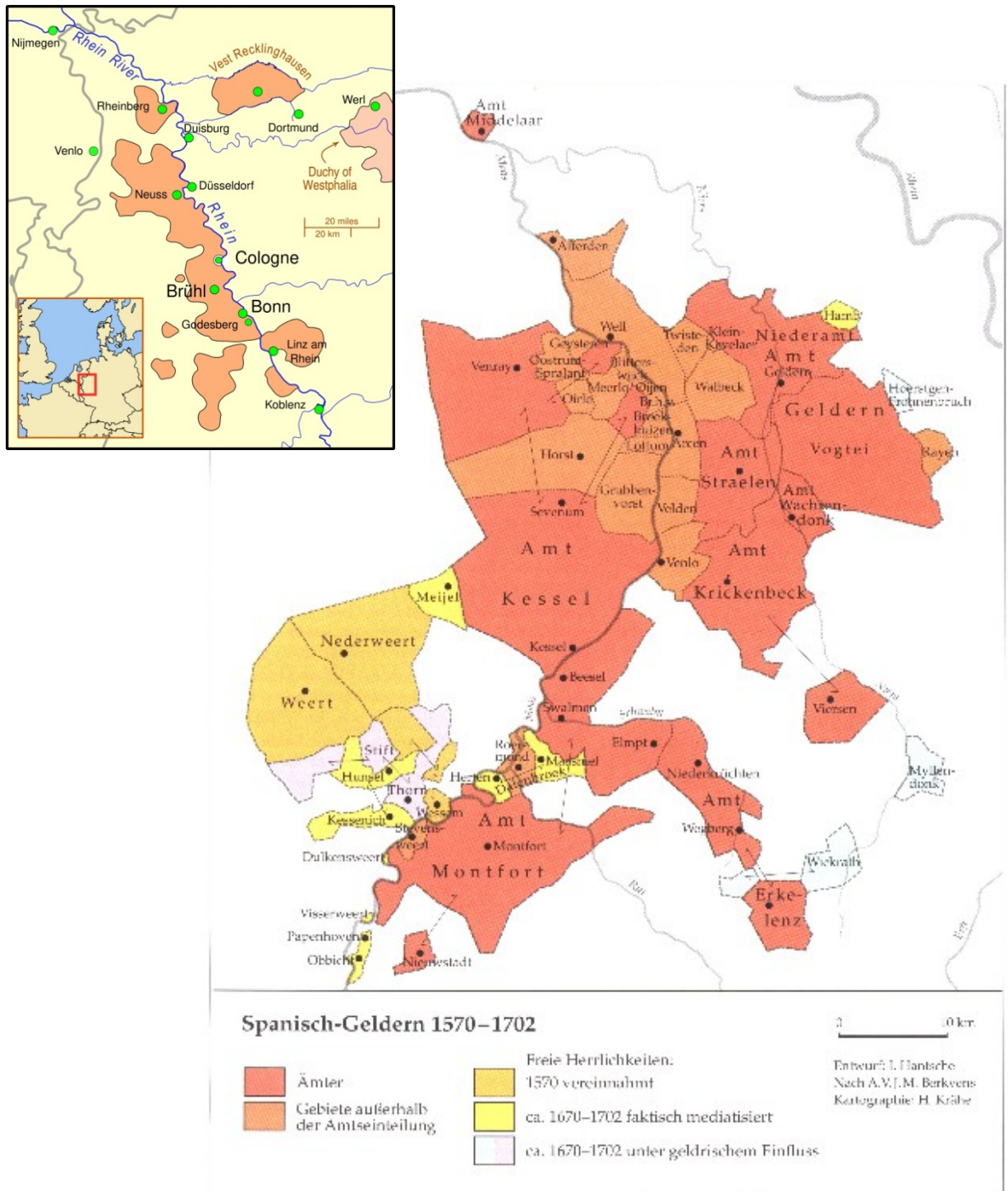
Hoewel pas in **1648** met de **vrede van Munster** deze onafhankelijkheid bevestigd werd, gedroegen de noordelijke Nederlanden zich reeds als een onafhankelijke staat.

**Ook het hertogdom Gelre deed mee**, behalve het zuidelijk deel, **het Overkwartier**.

**Helden en omgeving behoorden bij dat Overkwartier van het Hertogdom Gelre of wel Spaans Opper-Gelre.**

Oberst Martin Schenck hoorde bij de Staatsen. Dus hij had eigenlijk Philips II en de keizer afgezworen. Hij zal daarom zijn **kurkölischen** Privilegien van de hand gedaan hebben..

### Het keurvorstendom Keulen



De kwestie Bonn zal het laatste “wapenfeit” zijn geweest van Willem van Knippenbergh. Waarschijnlijk heeft hij de keizerlijke gezanten geëscorteerd. Hij moet zich kort daarna in Helden hebben gevestigd en er gehuwd zijn met ene Metchen. Circa 1590 werd namelijk al zijn eerste zoon Jan geboren. Willem van Knippenbergh was katholiek . Mogelijk is hij uitgeweken naar Helden aan de overkant van de Maas omdat daar minder strubbelingen waren i.v.m. godsdiensttwisten.



Het gevoerde wapen van deze Heldense familie vertoont grote overeenkomst met die van de adellijke familie Knippenbergh uit Westfalen.

Hiernaast zien we **een foto van een fragment van de grafsteen van (waarschijnlijk) stamvader Willem**. Deze zal dan overleden zijn op **20-2-1633**.

(Zien we op de steen onderaan “.ETCHE.” van Metchen?)

Dr. J. Belonje heeft het volgende gezien:

**Wapen Knippenberg, gedwarsbalkt van 10 stukken; in het midden drie vogels, naar rechts gewend.**

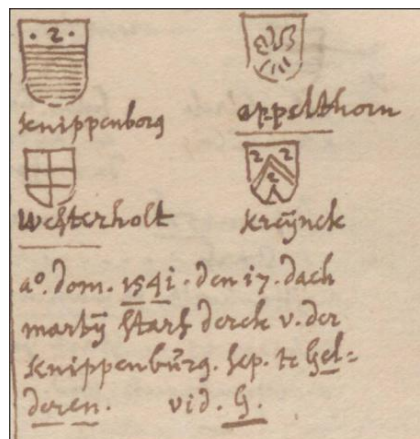
(Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Limburg door Dr. J. Belonje (1961) blz. 99)

**De adellijke familie Knippenbergh had ook een wapen met dwarsbalken en 3 vogels naar rechts gewend.**

Echter, in het hoofdwapen werden de 3 vogels hoger geplaatst in het schildhoofd. Er is daarom sprake van een **wapenbreuk**. **Jongere zonen en bastaarden** brachten in het vaderlijke wapen veranderingen aanbrengen, om zich te onderscheiden van de oudere tak die het volle wapen voert. (Handboek der wapenkunde. J. B. Rietstap. Blz. 337)



Knippenbergh stamwapen  
Uit Max von Spiessen



(Boek der quartieren Van Rhemen)

Overlijden van Dirck vd Knippenborch, zn van Rutger en Margareta van Appeltorn

Dat de Heldense familie niet het volle wapen mocht voeren, moge wel duidelijk zijn.

Hoewel het niet helemaal zeker is dat het bovenstaande fragment van de grafsteen van de Heldense stamvader Willem Knippenbergh was, kunnen we stellen dat er geen redenen meer bestonden om hun familiewapen verder te wijzigen. Daarom zal de stamvader het waarschijnlijk ook zo gevoerd hebben. We kunnen eigenlijk wel aannemen dat hij van een bastaardtak afstamde.

#### **Donatie binnen familie Knippenbergh.**

Opten **19e july Anno 1633** soo hebben die **nae gelaetenne kinder van Sr Wilhelm van Knippenberch, mit naemen**

1. *den eerweerdigen Heer pastoer Joannes van Knippenbergh,*
2. *Willem Quiten, Anna van Knippenberch syn huysfrouw,*
3. *Willem van Knippenberch der gerichs boedt ende Naell Goemans eheluyden,*
4. *Peter Koemans ende Letgen eheluyden, vorts*
5. *der Jongen Willem van Knippenbergh ende Jan eheluyden, hebben eendrachtelyck gegeven ende verecht(?), ende geven hy met in craft deses, onder verbintenisse van haere eygen ondergeschreven hant, ahen*
6. *Jan van Knippenbergh ende Merycken eheluyden, nemlich allet ney erff achter onsse kemp ende achter Jan Verhaegh kemp, soe groet ende cleyn als het selvige aldaer gelegen is. Het selften saell moegen aenvangen aenstont, bouwen ende proffeteeren naer syn eygen wellgenuegen. Des is clærlyck versproecken dat hy Jan voorss geen deell hebben en saell aen het ney erff gelegen achter Hencken Neeskens kemp. Des in warer orkundt hebben wy voorss dese donatioen inter vivos onderschreven, datum ut supra.*

(Nr 7. 19-07-1633 (RAL; Schepenbank Helden, inv. nr. 25 folio 22v)

#### **Opmerking:**

De 4 zonen heetten resp. **Joannes, Willem, Willem en Jan.**

Traditioneel werd de oudste zoon vernoemd naar zijn grootvader van vaderszijde. (Johan)

De tweede zoon naar zijn grootvader van moederszijde.

De derde zoon naar zijn overgrootvader van vaderszijde. (Willem)

**Daaruit zou je kunnen afleiden dat ene Johan de vader van stamvader Willem moet zijn geweest. Diens vader zou dan weer Willem hebben kunnen heten.** (niet vreemd)

Uitgaande van deze gegevens probeer ik de stamlijn vast te stellen.

De **adellijke familie van Knippenbergh** leefde in vroeger tijd in Noordrijn-Westfalen. (o.a. Bottrop en Recklinghausen).

Maar **ook in het hertogdom Gelre** vinden we leden van de familie terug. (*zie de uitgetekende grafsteen van Van Rhemen*) (*Gelderens lag in het z.g. overkwartier van Gelre, evenals Kessel bij Helden.*)





Ik begin daarom bij Dietrich von der Knippenborch die Rorica van Westerholt huwde.

**27-7-1464** (des eirsten Frydages na sunte Jacobs dage)

**Ehevertrag** zwischen Dietrich von der Knippenborch und Ronyge, Tochter des Bernd von Westerholt. Siegelankündigung des Bernd von Westerholt, Dietrich van der Knippenborch, Francke van Honepel, Dietrich van der Horst, Heinrich von Düngele und Heinrich op dem Berge.

(Archiv Lembeck LWL-Archivamt für Westfalen)

**11-8-1486** *Dietrich van der Knypenborch und seine Frau Torige, Tochter des Bernd von Westerholt, bestätigen, von Bernd und Hermann von Westerholt den versprochenen Brautschatz von 1.000 Goldgulden erhalten zu haben. Dietrich van der Knypenborch, Dietrich van der Horst, Ritter, und Heinrich van Ulenbroke, Bürgermeister zu Recklinghausen, hängen ihre Siegel an.*

*(Archiv Lembeck LWL-Archivamt für Westfalen)*

Ze hebben meerdere kinderen gehad.

**Wilhelm lijkt de vijfde zoon te zijn en Rutger de zesde.**

**4-2-1492** Voor Johan Stenwech, rechter te Recklinghausen, **Rorich van der Knippenborg en haar kinderen Bernt, Johan, Henrich en Borchart** met als voogd Herman van Westerholte verkocht hebben an Heydenriche Pykenbrocke en diens vrouw Greite een jaarrente van 24 maten rogge voor 400 Rijnse goudgulden uit hun tienden te Bochild in het rechtsgebied van Recklinghausen; af te leveren op het kerkhof van Leemhege in het gebied Olsen.

*(Oorkonde nr.918 van het Gräfl.Archiv von Westerholt zu Westerholt, Riecklinghausen, Vestisches Archiv)*

*Soms wordt wel eens beweerd dat de Johan van der Knippenborg (genoemd hierboven 4-2-1492) en te Doetinchem overleden zou zijn in 1559, een zoon was van Dietrich von der Knippenborch en Rorica.*

*Echter deze Johan was een bastard (natuurlijke zoon) en kan daarom onmogelijk dezelfde als genoemd in 1492.*

Hij zal in **1495** reeds mondig zijn. (18 jr?) Geb. ca. 1477??

**23-2-1495 Rorich und Wihelm** van der Knippenborch, **Mutter und Sohn, stellen ihrem Bruder und Vetter Hermann van Westerholt, ihrem Bürgen bei Hinrick Pykenbrock für eine Rente von 24 Malter Roggen, bei Gerlich Voß für eine Rente von acht Goldgulden, einen Schadlosbrief aus.**

*(Archiv Lembeck LWL-Archivamt für Westfalen) (permalink: <http://www.westfaelische-geschichte.de/que94054>)*

In **1500** wordt ook zijn broer **Rutger** vermeld. Geb. ca. 1482??

**1500 März 31** (Dienstag nach Laetare). **Ambrosius von Westerholt, Richter zu Recklinghausen, beurkundet, daß Herman Rovekamp, Herman Moelner und Berndt in dem Velde, Verwahrer der hl. Jungfrau Katharina zu Osterfeld, erklärten, daß sie den Brüdern Wilhelm und Rutger van der Knypenborg für 53 rhein. Gulden gestattet haben .....**

*(Osterfeld (Oberhausen)/Pfarrarchiv S. Pankratius)*

**Wilhelm leefde nog in 1520 en mogelijk nog in 1529:**

**4-7-1529** *verklaart de weduwe van Evert Baede, in haar naam en in die van haar kinderen Rotger en Meyna, dat de betrouwbare en vrome Hinrich van der Knypenborch een omtrent negen jaar oude rentebrief, waarvoor een jaarlijkse rente verschuldigd was van vijftien malders schuld-koren, uit het goed "Brunynck" (= w.s. kerspel Osterwick of Oesterwyck), afgelost heeft voor een bedrag van 150 gouden gulden. (Stadtarchiv Essen, rep.100, p214) (geen verificatie)*

*Voor deze lening, die Henrich samen met zijn broers Wylhem en Rotger aangegaan hadden, had Henrich de rentebrief uitgeschreven. (Stadtarchiv Essen, rep.100, 316, p,214.) (geen verificatie)*

**Ik ga nu verder met Wylhem en Rotger.**

**Wylhem** heeft een natuurlijke zoon (bastard) genaamd **Johan**.

*(De Heldense Willem K. had een oudste zoon Jan, en daarachter twee zonen met de naam Willem)*

Er is verder niets meer gevonden over Wylhem. Hij zal niet oud geworden zijn en waarschijnlijk niet gehuwd.

## Rutgher huwt Margareta van Apeltorn

Rutger blijkt tussen 9 juni en 23 juni 1539 overleden te zijn. Dat blijkt o.a. uit het volgende:

**21 februari 1540** (opten saeterdachavent Petri ad Cathedram)

Gerrith Schimmelpenninck en Mathys van Broickhuesen, schepenen van Zutphen, oorkonden dat Margaretha, weduwe van Roethger van der Knippenborch, aan het Sint Christoffelgilde een jaarrente heeft verkocht van vijf goudguldens uit haar derde deel van het goed "den Hoeffte" in Koertenoever (Cortenoever) in het kerspel Brummen.

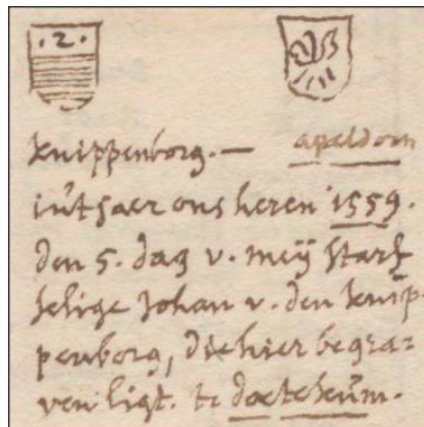
(Charternummer 2600. Archief Zutphen registernummer 49)

**Heerde:** Zes morgen lands, ten westen van de Woldsche wetering, ten noorden aan den Kerkdyk, ten oosten aan den IJsseldyk, met eenen dijk in Veessener mark, gelegen in het kerspel Heerde.

**Margareta van Apeltorn, weduwe van Rutger van der Knippenborch, na kwytgescholden verzuim beleend, 27 September 1550**

Hulder **Johan van der Knippenborch bast.(aard)**

**Op 5 mei 1559 sterft Johan van Knippenborch bastard en ligt begraven te Doetinchem,**



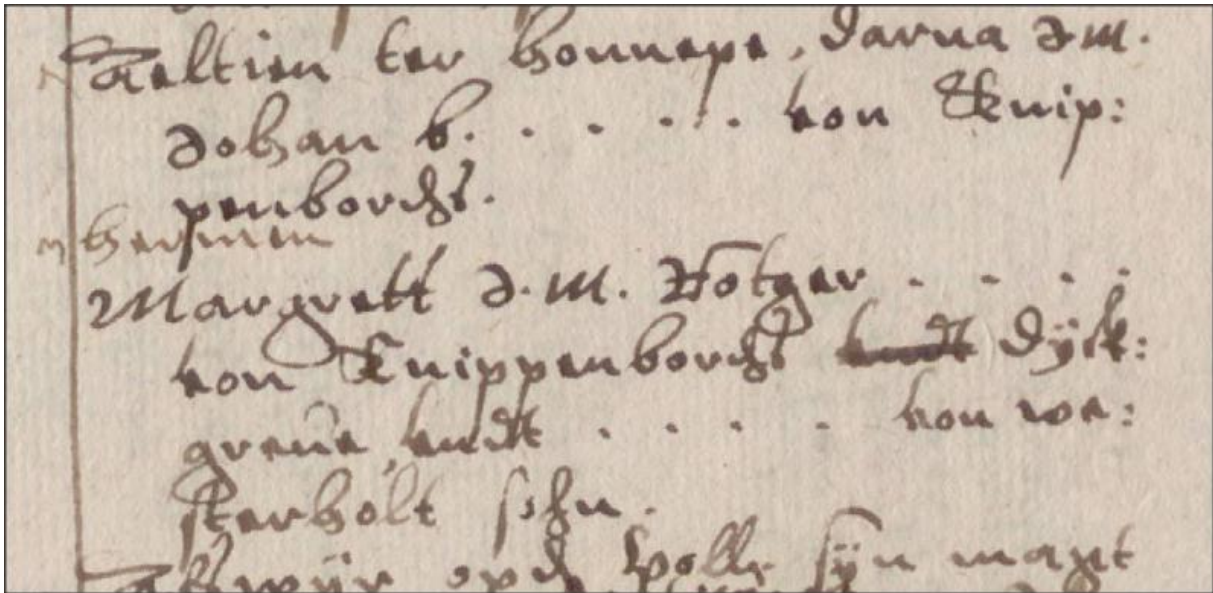
Uit Van Rhemen (wapen ernaast is van zijn echtgenote)

Opvallend op de tekening is dat er minder balken op staan. Dus de vogels staan lager.

Rutger van der Knippenborch was gehuwd met Margareta van Apeltorn.

Zijn (waarschijnlijke) oomzegger Johan van der Knippenborch bast. Willemszoon was gehuwd geweest met **Aeltje van Apeltorn**, een jongere zuster van Margareta van Apeltorn.

(Van Rhemen telt 17 kinderen in het gezin van Peter van Apeltorn. We kunnen dus stellen dat er zeker 20 jaar leeftijdsverschil tussen de oudste en jongste telg zit.)



Van Rhemen genealogieën 7a Apeltorn

We zien hier Johan B van K. (ouders onbekend) en daaronder Rutger van K. (moeder Westerholt) met Margareta.

Er staat ook dat Aeltje oorspronkelijk in Ter Hunnepe zat.

**Aeltje van Apeldoorn zat als juffer in het klooster "Ter Hunnepe"**, bij Deventer voordat ze Johan B. huwde. Ze was echter "rebels" en vond bij haar broer Reinier, toevlucht en onderhoud op het nabij gelegen huis "Duistervoorde". Op **19 oktober 1551** zond het Hof van Gelderland hem daarover een strenge brief, dat hij zijn zuster naar het klooster moet terugsturen.

Dat gebeurde echter niet. Ze zal dus na genoemde datum in het huwelijk getreden zijn.

(Versl.en Med.Ov.Regt en Gesch.24 (1909) 6-10, Wubbe, p. 18; R. R. Post, Kerkelijke verhoudingen in Nederland voor de Reformatie (Utrecht en Antwerpen 1954, p. 291-292)

## Opmerking over Aeltje van Apeldorn

Stamvader Willem uit Helden had een dochter **Letgen**.

**19-7-1633** "Peter Koemans ende **Letgen** eheluyden".

Op 6-10-1632 werd geboren *Andreas, filius Petri Coumans et Leonarda Knippenberch* (Was Leonarda misschien kort na de bevalling overleden?)

Op 01-02-1694 staat wel ene **Letgen** van Knippenbergh in de begraafboeken.

Het kan dus zijn dat **Letgen** haar normale naam was.

Het is lastig aan te nemen dat het een verkorting is van Leonarda.

**Aletta** is afgeleid van Aalt. Andere vormen afgeleid van Aalt zijn o.a. **Aaltine. Aaltje, Aaltjen.**

In Helden werden gedoopt : **10-1-1649 Letgen** dr. (filia) van Peter **Aletgens** en Itgen Schreurs

**10-12-1651 Leonarda** dr. van Peter **Aletgens** en Catharina

Mogelijk was Letgen dus naar Aeltje van Apeldoorn genoemd.

Als we zouden stellen dat de Limburgse Willem een zoon zou zijn van Johan van Knippenberch en de rebelse Aeltje van Apeldoorn en ong. 1555 werd geboren, dan zou hij ong. 35 jaren oud zijn bij zijn huwelijk met Metchen. Samen hebben ze nog 6 kinderen grootgebracht

Vaak wordt gesteld dat de Limburgse Willem ca. 1542 geboren is. Hij zou dan op 48 jarige leeftijd begonnen zijn met het stichten van zijn gezin.



*De Limburgse Willem was officier in het leger van de keizer.*

*Officersbaantjes werden indertijd vooral uitgedeeld aan personen van adel.*

*Het nog maar de vraag of de Limburgse Willem als zoon van basterd Johan en een gewone burgervrouw hier nog voor in aanmerking zou komen.*

*Als Willems moeder daarentegen van adel zou zijn, dan zou dat die kans aanzienlijk vergroten.*

## **Beschrijving van een zegel van Johan:**

**1552 Juni 5** (up die hochtyt van Pinxsteren)

*Graf Arndt zu Bentheim und Steinfurt, Herr zu Wevelinghoven, und seine Ehefrau Walburge verkaufen Szeynen van Brenen und dessen Ehefrau Szwenne 50 Goldgulden jährlicher Rente aus den 700 Goldgulden Rente, die das Grafenhaus aus kaiserlichen Zinsen und Renten von der Veluwe erhält, gekauft für 1000 Goldgulden, 28 Stüber Brabantisch für jeden Goldgulden gerechnet. Pfand ist der Hawikerwerth im Gericht Arnheim, Ksp. Rheden (Rheede).*

*Es siegeln (1) der Graf mit für seine Ehefrau, (2) Johann Blutinges, Rentmeister des Landes Veluwe, und die **Zinsgenossen** (= toezichhouders ) (3) Reynolt van Apeltern und (4) **Johan van der Knippenborch**.*

4 ursprüngl. anh. Siegel: 1) ab, 2) Umschrift: ... BLVTING ..., Bild: Ankerkreuz, 3) fast ab,

4) Bild: **über 6 Balken 3 Vögel, links neben dritten Balken ein Kleeblatt** (=klaverblad)

*(Vereinigte Westfälische Adelsarchive e.V. Bur.C / Kredit- und Schuldsachen, Nr. Bur.C - Urk. 1)*

*Dat betekenteen afwijking van het hoofwapen. In dit geval bastaard.*

## **Een aantal vermeldingen van Johan B., waaruit later blijkt dat zijn zoon Willem in dezelfde kringen verkeerde.**

### **\* Dat huys to Brakel met synen voorborchten:**

Eadem, **huysfrou Reiners van Aeswyn**, eedt vernijt, 5 Aprilis 1535.

Eadem eedt vernijt, 26 Junii 1556.

Eadem, weduwe, stelt tot **hulder Johan van Knippenberch, 5 Maii 1558.**

*(Ienen Nijmegen)*

### **\* 25 juni 1557** Huwelijksvoorwaarden van Johan Schellart van Obbendorff

(zoon van wijlen Frederik Schepart van Obbendorff en van wijlen Maria van Palant) en Agnes van Aswijn, oudste dochter van wijlen Reinard van Aswijn, heer van Brakel, verwekt bij Josina van Broickhusen. Onder de **hewelijksvrienden** bevinden zich **Marsilius I van Palant (+ ca 1564)**, heer van Wachendorff namens Frederik en **Frederik van Duern (Doorn) namens Agnes.**

*(Kronijk van het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht, Zevende Jaargang 1851 blz. 16)*

**\* 6 Nov. 1557** Overeenkomst tussen Agnes van Aeswijn, mater van St. Agnieten binnen Arnhem, en hare schoonzuster Josina van Broechuysen, wed. Reiner van Aeswijn, heer van Brakel, betreffende achterstallige renten. Getuigen zijn Nicolaas van Dypenbroeck, pater, ter ener, en **Frederik van Doorn en Johan van Knyppenborch**, ter andere zijde.

*(Kronijk van het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht, Zevende Jaargang 1851 blz. 16)*

### **Gendringen Dat huys ende hofstat ter Wesenthorst,**

**Agnes van Ulft, weduwe van Reyner van Aiswiin**, na doode van haar zoon Frederick. Hulder is **Elbert van Palant**, maarschalk, **1533 Augustus 12.**

Reyner van Aiswiin Reynersz., na opdracht door zijn moeder Agnes van Ulft, eod. die.

De weduwe van Reyner van Aiswijn, heer tot Braickell, (=Josina van Broechuysen) ten behoeve van haar onmondigen oudsten zoon, krijgt uitstel, **1558 Februari 26.**

Reyner van Aisswijn, onmondig, na doode van zijn vader Reyner, heer tot Braickell, vnd. **Hulder is Johan van Knippenborch, 1558 April 25.**

*(Lenen Huis Bergh)*

Uit:

**Nachrichten über Adelige Familien und Güter von Joseph Strange. Zweites Heft. Coblenz 1879**

Blz. 53:

*Diederich von Gelre Herr zu Arcen, gestorben 1570. Aus seiner Ehe mit Friderica von Rechtern (Tochter des Friederich und der Judith von Aswyn (dr van Reyner en Agnes van Ulft) stammen o.a. 7. Maria von Gelder verh. mit dem Obristen Martin Schenck von Niedeggen*

*Er staat dus eigenlijk dat de kleindochter van Reinier van Aeswyn, geheten Maria von Gelder gehuwd was "mit dem **Obristen Martin Schenck von Niedeggen.**"*

Vooraan in dit artikel zagen we dat Willem van Knippenbergh bezat "kurkölnischen Privilegien, die er von einem staatlichen Oberst käuflich erworben hat" bij de herovering van Bonn, dat bezet werd o.l.v. de Staatse Martin Schenck.

Ook op blz. 53:

**Reiner von Gelder Herr zu Arcen und Velden**, heiratete im J. 1603 Catharina von Palant (Tochter des **Marsilius von Palant II zu Wachendorf**), und der Anna von Winckelhausen.

Dit heeft weer verband met de volgende feiten te Helmond:

**1592 Willem Knippenborch als rentmeester van Marcelis II Palant** contra Hanrick Rietphens (Raetphens) inzake schuldvordering (Schepenbank Helmond, 1396-1810 Inventaris nr. 15240: 2027)

**1592 Willem Knippenberch als rentmeester van Marcelis II Palant** contra Wouter Verrept inzake schuldvordering vanwege achterstallige pacht (Schepenbank Helmond, 1396-1810 Civiel proces Inventarisnummer: 2037 toeg.nr. 15240)

**13-08-1602 Willem van Knippenburch genoemd als rentmeester van de heer Wachendorp (Dit was: Marsilius II von Palant, Herr von Wachendorf)** (Notarieel archief van Helmond, notaris Adrianus Brouwers Toegangsnummer: 12042 Inventarisnummer: 3 nr. 29)

## A.

Reiner von Gelre, natürlicher Sohn des Herzogs Adolph von Gelre-Egmont, heirathete (gemäss der Geschichte der Familie Schenk p. 81) im J. 1503 die damals etwa dreizehnjährige Adelheid Schenck von Niedeggen Erbin zu Arcen; welche nach dem 1522 erfolgten Tode ihres Gatten, mit Diederich von der Lippe genannt Hoen zur zweiten Ehe geschritten. Reiner von Gelre hat folgende Kinder hinterlassen:

53

1. Diederich von Gelre (B).
2. Valein von Gelre ist unverehelicht und vor seinem Bruder Diederich gestorben. Er war Miterbe zu Hüls. Beiträge III. p. 36.
3. Winand von Gelre Canonich zu Aachen.
4. Carl von Gelre Canonich zu Xanten.
5. Anna von Gelre Gattin des Johan Quad Herrn zu Wickerath.
6. Catharina von Gelre verh. mit Heinrich von Steprode.
7. Johanna von Gelre Nonne zu Neuwerck.

## B.

Diederich von Gelre Herr zu Arcen, gestorben 1570. Aus seiner Ehe mit Friderica von Rechtern (Tochter des Friederich und der Judith von Aswyn) stammen folgende Kinder:

1. Reiner von Gelder (C).
2. Winold von Gelder, findet sich 1577 zugleich mit seinem Bruder Reiner als Herr zu Arcen genannt; er ist wohl unverehelicht geblieben.
3. Anna von Gelder verh. mit Isebrand von Hertefeld.
4. Friderica von Gelder verh. mit Evert von der Schuiren.
5. Judith von Gelder verh. mit Heinrich von Vorst.
6. Agnes von Gelder verh. mit Wilhelm von Arenberg und darnach mit Evert von Broichausen.
7. Maria von Gelder verh. mit dem Obristen Martin Schenck von Niedeggen.

## D.

Reiner von Gelder Herr zu Arcen und Velden, heirathete im J. 1603 Catharina von Palant (Tochter des Marsilius von Palant zu Wachendorf, und der Anna von Winkelhausen). Er ist 1615 gestorben, und hat folgende Kinder hinterlassen:





## Johan van Knippenborch is 2 maal dijkgraaf geweest van de IJssel op de Veluwe.

### Hij was beide malen plaatsvervanger.

1. Van **1539 – 1544** totdat Andrea van der Knippenborch, dochter van Rutger gehuwd was met Pelgrim van Thije
2. Van **1549 – 1555** Nadat Pelgrim van Thije overleden was, totdat Andrea van der Knippenborch, gehuwd was met Rycqwyn van Essen.

**10 December 1520** *Int jaer ons Heren M.CCCCC. ind XX, im Xen dach des maendtz Decembris. Hertog Karel stelt **Rutger van den Knippenborch** aan tot **dijkgraaf op den IJssel**, onder voorwaarde dat hij hem jaarlijks 50 malder haver zou leveren*

*(Afschrift in het pakket Dijkgraafschap langs den IJssel (Nyhof 6B) regest Nr. 1041)*

### In 1539 overlijdt Rutger.

**1539 Juni 23** *Bannerheeren, ridderschappen en steden van Gelre en Zutphen, te Arnhem op den landdag verzameld, verklaren zich incompetent tot de beslissing van een geschil over het dijkambt van Veluwen "by der Ysellen" tusschen **Johan van Beest, als Momber van Margareta Apeldoren, Weduwe Van Rutgher van der Knippenborch, en de Vossen.***

*Up Manendach in profeste Johannis bapteste nativitat, anno etc. negen ind dertich*

*(0012 Gelderse Rekenkamer 755 Afschrift in inv. no. 344, fol. 11 Toeg.nr: 0012 Gelderse Rekenkamer)*

*Met "de Vossen", is*

*de familie De Vos van Steenwijk bedoeld.*

Dochter **Andrea van der Knippenborch** huwde intussen met **Pelgrim van Thije**, die vervolgens de dijkgraaf van de Veluwe werd.

**1544 juli 11** *Kaerle, Roomsche keizer etc., verleent aan Pelgrim van Thije, als opvolger van Johan Knippenborch, commissie als dijkgraaf langs der IJsselen op der Veluwen.*

*(Oorspr. (inv. nr. 47) Toeg.nr: 0407 Huis De Cannenburg regest: Nr. 118)*

(In **1543** was Gelre ingelijfd in het rijk van Karel de Grote)

Hoewel verder geen gegevens bekend, zal Johan Knippenborch van **1539 tot 1544 het ambt waargenomen** hebben. De volgende akte getuigt hiervan:

### **28 oktober 1546** Staat van de inkomsten van het ambt, overgeleverd door den voormaligen dijkgraaf Johan van Knippenborch .

*Met aantekeningen van Renoy. 1 katern. (Het archief der Geldersche rekenkamer, 1559-1795, en van de commissarissen, belast met het beheer van de Geldersche domeinen, 1543-1559 regest 343)*

Maar in **1549** blijkt **Pelgrim van Thije** al weer **overleden** te zijn.

**1549** Akte van **aanstelling van Johan van den Knippenbergh**, na de dood van Pelgrim van Thije, tot dijkgraaf van Veluwe.

*(0407 Huis De Cannenburg 1.1.2. Stukken, afkomstig van leden van het geslacht Van Isendoorn à Blois als pandhouders van het dijkgraafambt van Veluwe)*

Het volgende jaar:

**1550 februari 16** *Minuut-missive van het Hof aan President Vilius. Pelgrum van Thije, dijkgraaf van Veluwe is overleden. Door diens weduwe (Andrea) is krachtens verschrijving als zijn opvolger gepresenteerd **Johan van den Knippenborch.***

*Het Hof beveelt dezen aan. Voor 17 maart moet er een nieuwe dijkgraaf zijn, omdat dan de Schouw plaats heeft.*

*(Toeg.nr: 0124 Hof van Gelre en Zutphen Inventarisnummer: 651 Brieven uit en aan het Hof nr.483)*

In **1555** is **Andrea** weer hertrouwd met **Rycqwyn van Essen**.

Johan is haar mombler bij de afwikkeling van de lijftocht. (= het levenslange gebruik, dat de overlevende echtgenoot heeft op een deel der nalatenschap van de overleden echtgenoot)

**25 mei 1555 Jan van Knippenborch mombler van Joffer Andrea van der Knippenborch** genoemd van Essen. Betreft Tucht (Toegangsnummer: 0203 ORA Veluwe en Veluwezoom Inventarisnummer: 588 blz. 50 v)

**1555 juli 33 (tho Arnhem) Kanselier en raden in Gelderlandt stellen Rycqwyn van Essen, gehuwd met de weduwe van Pelgrum van Thije, dijkgraaf van Veluwen, als zodanig aan, welk ambt tijdelijk waargenomen was door Johan van Knippenborch.**

(Oorspr. (inv. nr. 48), met de handtekening van de griffier B. Bertii. Toeg.nr: 0407 Huis De Cannenburg nr.159)

## Naast plaatsvervangend dijkgraaf was Johan ook plaatsvervangend beheerder van diverse lenen.

**Heerde:** Zes morgen lands, ten westen van de Woldsche wetering, ten noorden aan den Kerkdyk, ten oosten aan den IJsseldyk, met eenen dijk in Veessener mark, gelegen in het kerspel Heerde.

**Margareta van Apeltorn , weduwe van Rutger van der Knippenborch, na kwytgesholden verzuim beleend, 27 September 1550**

Hulder **Johan van der Knippenborch bast.(aard)** (Lenen Baer en Lathum)

**Een leen, geheiten dat Diepenbroick, gelegen in den kerspel van Wyhe, in de buurschap van Merlo op die Geldersche zyde, mit allen synen rechten en toebehoeren, then Zutphenschen rechten.**

Jacob van Essen, 25 October 1485.

Joffr. Martijn van Essen; hulder is Jan van Ittersom Janss., haar zoon; „dat leen helt omtrent XIII morgen lants,” 21 September 1489.

Henrick van Essen, 19 December 1552. (= **Vader van Rycqwyn van Essen die 1555 huwde met Andrea van der Knippenborch**)

Idem draagt dit op aan

**Johan Knippenborch, als gemachtigde van Unyko Rypperda , heer to Dijckhuys, die daarmede beleend is, eodem die.**

Johan Knippenborch, als gemachtigde van Unyko vnd., draagt dit op aan Borchart then Nyhenhuys, ten behoeve van het Convent van Diepenfenne , eodem die. (Lenen Baer en Lathum)

**28-4-1558 Volmagt van Josina van Broickhuijsen wed. Reijner van Aeswijn op Johan van Knippenburg, om voor de leenen, op haren oudsten zoon, de jongen Reijner van Aeswijn, vervallen, hulde te doen.** (Leenkamer van Gelre en Zutphen, Inv.nr:0002 - 1728 Gelders Archief)

**Gendringen Dat huys ende hofstat ter Wesenthorst,**

Agnes van Ulft, weduwe van Reyner van Aiswiin, na doode van haar zoon Frederick. Hulder is **Elbert van Palant**, maarschalk, 1533 Augustus 12.

Reyner van Aiswiin Reynersz., na opdracht door zijn moeder Agnes van Ulft, eod. die.

De weduwe van Reyner van Aiswijn, heer tot Braickell, (=Josina van Broechuysen ) ten behoeve van haar onmondigen oudsten zoon, krijgt uitstel, 1558 Februari 26.

**Reyner van Aiswijn, onmondig, na doode van zijn vader Reyner, heer tot Braickell, vnd. Hulder is Johan van Knippenborch, 1558 April 25.**

(Lenen Huis Bergh)

**Dat huys to Brakel met synen voorborchten:**

Eadem, huysfrou Reiners van Aeswyn, eedt vernijt, 5 Aprilis 1535.

Eadem eedt vernijt, 26 Junii 1556.

Eadem, weduwe, stelt tot **hulder Johan van Knippenberch, 5 Maii 1558.**

(Lenen Nijmegen) Josina van Broekhuizen Dr. van Eustatius en Cornelia van Wijhe

**Netterden.** Den hof to Heze, 't gued to Kerven, ende Maishoven in gemeynen lene, to 5 marcken Afspleten van N°. 183. 183 § 2. Eyne hove landts geheyten Thomas' hove, heyt oick id guet ten Eynde, tot Luttiken Aiswiin, benevens een vijfde deel van den Asselt.

**Reyner van Aiswiin, onmondig, na doode van zijn vader Reyner van Aiswiin, heer tot Braickell. Johan van Knippenborch is hulder, 1558 April 25.**

(Lenen Huis Bergh nr. 183.)

Het is goed mogelijk dat **natuurlijke zoon Johan enkel als plaatsvervanger** zulke hoge functies mocht bekleden. Van Johan is niet bekend dat hij zelf bezittingen van betekenis had. **Hij moet wel een bekwaam bestuurder zijn geweest.**

Ter illustratie **een transcriptie van zijn aanstelling tot dijkgraaf in 1549**

Charter gedateerd: **Brussel 25 febr. 1549**

Door: **Karel V** keizer en koning

Over: Waarin na overlijden van Pelgrum van Thije de weduwe begeert dat **Johan van den Knippenborch** wordt benoemd tot dijkgraaf van de Veluwe.

**Kaerle by der gracie goids roomssch keijser** altijd vermeerder vryer coninck van Germanien van Castille

van Leon van Grenade van Arragon van Nauarre [enzovoorts zijnde titels van Karel V tot halverwege regel 7 met:]

graue tot Hoichstraten, vacerende onlanx het graefsampt: van der Veluwen, ouermits den dootacken affganck van

wylen Pelgrum van Thije / Die tselue ampt by verscryonge te houden plach. Ter begeerte vander weduwen desselvs Pelgrums ende op onsen welbehagen. Hem thoender

gecommitteert soude hebben. Om tselue dijkgraefampt: Inden name ende van wegen der seluen weduwen. ende der erfgenamen des voorss wylen Delgrums van Thije te

houden ende bedienen. Alles by prouisie: ende op conditie dat hy gehouden soude wesen daer op te verweruen onse ad hoc acke oepene briefne, van commissie daertoe dienende /

Ons daeromme zeer oetmoedelick biddende ././. Doen te wetene dat wy de zacken voorb ouergemerckt. **Ende om tgoet aenbringen oue gedaen vanden persoene vanden**

**voorn(oemde) Johan vanden Knippenborch. Ende van zynder nvtheijt ende bequaemheijt. Den seluen Johan volcaemelick [.....] wen[.....] heijt ende goede ernsticheijt**

**hebben. Bij aduyse [= advyse] van onser zeer lieue ende zeer beminde zustere. Die coninginne douaigiere van Hongrien van Bohemen etc.** voor ons regente ende gouuernante. In onsen

landen van herwertsouere. Onthouden geordineert ende gecommitteert. Onthouden ordnieren en committeren by desen. Int voorb dyckgraefampt vand(en) Veluwen. Hem

geuende volcommen macht auctoriteijt ende zunderling beuel. tselue dijkgraefampt. Inden name ende van wegen als bouen te houden exerceren ende bedienen / Onse hoicheit

bepaelonge ende gerechticheijt te verdedingen beschudden ende beschermen / Eenen ijegelyck te laten wederfaren als na der dyck ende water rechten vand(en) Veluwen

behoerlick gewoenlick ende gebruycklick es / Goede wake ende toesichte te nemen op de dycken ende jnbveken die aldaer souden mogen geschien. Ende voerts wel ende

getrouwelick te doene alt gene des een goet ende getrouwe dyckgraue voorscreuen schuldich es ende behoert de doene. tot alsulcken rechten eeren baten uvtscapen proffytten ende veruallen als daer toe staen ende behoeren. Ende voirts op zulcke lasten ende conditien als de voorβ wylen Pelgrum van Thije tselue ampt te houden plach / alles ter tyt ende wylen tot wytselue dyckgraefampt vuyt handen der voorβ weduwen ende erfgenamen vanden voorn(oemde) wijlen Pelgrum van Thije gelost ende gegueten zullen hebben. Off soe lang ons off der voorn(oemde) weduwe ende erfgenamen gelieuen ende goet duncken sal | Waerop ende van hem int voorβ dyckgraefampt wel ende getrouwelick te guyten. **De voorn(oemde) Johan vand(en) Knippenborch gehouden wordt den behoerlicken eedt te vernieuwen. In handen van onsen voorn(oemde) stadthouder Off in zijnen affwesen in handen van onsen lieuen ende getrouwen cantzler van Gelderlandt meesteren Adriaen Nicolaj.** Die wy daertoe committeren. Ende hem beuelen dat den voorβ eedt vernieuwt byden voorn(oemde) Johan vand(en) Knippenborch soe voorβ es hij onse heemraden drosten scholtissen richteren. Henderen ende alle andere onse justicieren officieren vassallen ende ondersaten vander Veluwen hem doen laten ende gedoigen vant voirscreuen dyckgraefampt vand(en) Veluwe mitgaders vanden eeren rechten baten uvtscapen proffytten ende veruallen voorscreuen rustelick ende vredelick genijeten ende gebruycken. Cesserende alle beletten ende wederseggen ter contrarien. Want ons alsoe geliefft. Des oirconden soe hebben wij onsen segel hier aen doen hangen. Degenen jn onser stadt van Bruessele den xxv<sup>ten</sup> dach van februarie. Jnt jaer onss heeren duijsent vijffhondert ende negenveertich. Van onsen keijserycke txxx<sup>te</sup> ende van onsen rycken van Kastillien ende anderen txxxiiij<sup>te</sup>  
(Transcriptie: *Andreas Driessen op ten Bulten*)

## Eindconclusie:

Er is veel voor te zeggen is dat de herkomst van Willem van Knippenbergh, de stamvader van de Heldense Knippenbergh familie via bovenstaande weg verloopt.

**Echter, er ontbreekt oorkondelijk materiaal waarmee bewezen kan worden, wie de vader was van Johan van Knippenbergh en van Willem van Knippenbergh.**

In ieder geval zal bij de Heldense Willem van Knippenbergh het besluit om met een "burgerdame" in het huwelijk te treden, mee hebben gespeeld, dat zijn adellijke afkomst niet 100% zuiver was.

Maar diverse andere opvattingen met betrekking tot de afkomst van Johan en Willem, die de ronde doen, lijken fouten te bevatten.

\*Sommigen beweren dat de **Gelderse Johan** ( x Aeltje van Apeldorn) een zoon zou zijn van Dietrich von der Knippenborch en Rorica van Westerholt.

Maar het is in dit stuk vastgesteld dat de Gelderse Johan **een natuurlijke zoon** moet zijn geweest.

Op **4-2-1492** Zien we Rorica van der Knippenborg en **haar kinderen** Bernt, **Johan**, Henrich en Borchart . De hier genoemde Johan is dus een echte zoon. Het moet dus een ander zijn.



\* Soms wordt de Heldense Willem een zoon genoemd van Heinrich van der Knippenborg en Anna van Westerholt (dr. van Herman van W. en Maria van Keppel)  
Het is me niet duidelijk geworden hoe dit is onderbouwd.

**23-2-1495** Rorich und Wilhelm van der Knippenborch, Mutter und Sohn, stellen ihrem Bruder und Vetter **Hermann van Westerholt**, ihrem Bürgeren.

Dit zou betekenen dat **Heinrich en Anna** (vanWesterholt ?) **een volle neef en nicht waren.**  
*In de katholieke Kerk mogen neef en nicht in principe niet met elkaar huwen. Een huwelijk in zijlijn is nietig tot en met de vierde graad. Vanaf de vierde graad kan er wel bij de bisschop toestemming gevraagd worden om te huwen (can. 1091)*